

MREŽA INFORMACIJSKIH MEST V TNP

STRATEGIJA

Marko Pretner
mag. Martin Šolar

Slovenska nacionalna komisija za UNESCO
Slovenian National Commission for UNESCO

MREŽA INFORMACIJSKIH MEST V TNP

STRATEGIJA

Dokument pripravila:

Marko Pretner

mag. Martin Šolar

Slovenska nacionalna komisija za UNESCO
Slovenian National Commission for UNESCO

TRIGLAVSKI NARODNI PARK

December 2006

Gradivo Mreža informacijskih mest v TNP (strategija) je bilo pripravljeno na podlagi prednostne naloge v programu dela javnega zavoda Triglavski narodni park v letu 2006.

Založil Javni zavod Triglavski narodni park
Zanj dr. Marija Markeš, direktorica
Uredil mag. Martin Šolar

Lektorica Jana Cedilnik, prof.

Avtorja Marko Pretner
mag. Martin Šolar

Avtorji fotografij Marjeta Albinini
Jože Mihelič
mag. Martin Šolar

Oblikovanje, prelom Barbara Bogataj Kokalj
Tisk MEDIUM, d.o.o., Žirovnica
Naklada 200 izvodov

Bled, december 2006

Izid publikacije je sofinanciral Urad Slovenske nacionalne komisije za UNESCO.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

659.2:712.23(497.4 Triglavski narodni park)

PRETNER, Marko

Mreža informacijskih mest v TNP : strategija / dokument
pripravila Marko Pretner, Martin Šolar. - Bled : Triglavski narodni
park, 2006

ISBN-10 961-90673-5-5

ISBN-13 978-961-90673-5-2

1. Šolar, Martin

229982720

KAZALO

PREDGOVOR	4
1 VLOGA IN POMEN OBISKOVANJA NARODNIH PARKOV	5
1.1 Pojem in vloga interpretacije v parkih	7
1.2 Namen in cilji strategije informacijskih mest v TNP	8
2 ANALIZA OBISKA	9
2.1 Obiskovalci TNP	9
2.1.1 Občudovalci narave.....	10
2.1.2 Iskalci sprostitve.....	10
2.1.3 Pohodniki	10
2.2 Intenzivnost obiska	11
2.3 Strukture obiskovalcev	13
2.4 Prispeli gosti in lokalno prebivalstvo	13
2.5 Obisk pomembnejših turističnih znamenitosti	14
3 IZKUŠNJE Z INFORMACIJSKIM SREDIŠČEM V TRENTI	16
4 MREŽA INFORMACIJSKIH SREDIŠČ, POSTAJ IN TOČK V TNP	18
4.1 Opremljanje in urejanje parka za obiskovalce.....	18
4.2 Informacijska središča, postaje in točke.....	19
4.2.1 INFORMACIJSKA SREDIŠČA	19
4.2.1.1 Dom Trenta	19
4.2.1.2 Osrednje informacijsko središče na Bledu	20
4.2.2 INFORMACIJSKE POSTAJE.....	21
4.2.2.1 Pocarjeva domačija.....	21
4.2.2.2 Informacijska postaja v okviru Slovenskega planinskega muzeja	22
4.2.2.3 Arheopark Bohinjska Bistrica	22
4.2.2.4 Zelena hiša v Kobaridu,	22
4.2.2.5 Informacijska postaja v Tolminu	22
4.2.2.6 Trdnjava Kluže (obstoječa informacijska točka TNP),	23
4.2.3 INFORMACIJSKE TOČKE	23
5 FINANČNI IN ČASOVNI OKVIR	25
6 SKLEP	27

PREDGOVOR

V temeljni ideji znamenitega narodnega parka Yosemite se zrcali cilj vseh narodnih parkov na svetu: ohraniti naravne znamenitosti v njihovem izvirnem, naravnem stanju za uživanje in zadovoljstvo ljudi. V tej na videz preprosti ideji pa je skrita težka in odgovorna pot do cilja – varovati naravo in omogočiti ljudem, da jo doživijo na način, ki bo v dobro naravi in v zadovoljstvo obiskovalcem.

V Triglavskem narodnem parku ni prav nič drugače in tega se zavedamo vsi, tisti, ki v parku žive, tisti, ki ga obiskujejo, in tisti, ki ga upravljamo.

Opremljanje in urejanje parka za obiskovalce je sestavni del delovnega vsakdanjika. Od nič pred 25 leti smo prišli do stanja, ko imamo v parku Informacijsko središče v Trenti, Pocarjevo domačijo in kar nekaj informacijskih točk, da o poteh, tablah in počivališčih niti ne govorimo.

Triglavski narodni park – zavarovano območje narave – je večini Slovencev v ponos. Ko govorimo o varstvu in omejitvah, ima park nasprotnike in podpornike, ko pa govorimo o TNP kot primerjalni prednosti pri razvoju turizma in razpoznavanju območja, smo složni. Kot tak je TNP zaželen partner pri različnih idejah in projektih, v zadnjem času še posebej pri urejanju najrazličnejših informacijskih centrov, postaj ali točk.

TNP je v preteklih letih sodeloval pri različnih snovanjih in tudi akcijah pri realizaciji idej o informacijskih mestih v parku ali ob njem. Idej in želja je veliko, možnosti za resen pristop in uresničitev pa že veliko manj. Kako rešiti situacijo, kako naprej? Kje sodelovati in vlagati, kje pa ne?

Svet javnega zavoda Triglavski narodni park je ob koncu leta 2005 sprejel program dela zavoda za leto 2006. Kot ena od dveh prednostnih nalog je bila v program uvrščena tudi naloga: Priprava Strategije – Mreže informacijskih mest v TNP. Kot nosilca naloge sva bila določena Marko Pretner, vodja informacijskega središča TNP v Trenti, in mag. Martin Šolar, vodja Službe za načrtovanje in razvoj Triglavskega narodnega parka.

Gradivo je bilo pripravljeno v prvih mesecih leta 2006, večkrat ga je obravnaval kolegij direktorice TNP in strokovni svet. Tako pripravljeno gradivo smo poslali več kot 30 organizacijam, ki se jih ta tematika dotika – to so občine, lokalne turistične organizacije, Slovenska turistična organizacija, muzeji, turistična in nekaj planinskih društev, Turistična in Planinska zveza. Vse smo tudi povabili na posvet, kjer smo skupaj obravnavali strategijo in jo dopolnili.

Dopolnjeni in usklajeni dokument smo poslali članom sveta TNP, ki so Strategijo – Mrežo informacijskih mest v TNP na svoji 79. redni seji dne 19. oktobra (z dvema manjšima dopolniloma) tudi sprejeli.

Strategija je sestavni – akcijski del Načrta upravljanja TNP, ki je v pripravi. Gradivo smo izdali z namenom seznanjanja širše zainteresirane javnosti o naših načrtih v zvezi z mrežo informacijskih mest v naslednjih letih.

Marko Pretner, mag. Martin Šolar

1 VLOGA IN POMEN OBISKOVANJA NARODNIH PARKOV

Pomen in vloga obiskovanja parkov sta odvisna od vrste zavarovanega območja in s tem pogojenim ciljem varovanja in upravljanja. Kljub temu da obiskovanje (turizem in rekreacija) pravzaprav ni vedno in tudi ne enotno umeščeno v sisteme zavarovanih območij kjerkoli po svetu, pa sodi med pomembne, na nekaterih zavarovanih območjih pa tudi glavne funkcije zavarovanih območij.

Obiskovanje parka tudi mednarodno uveljavljene definicije za narodne parke upoštevajo kot eno izmed funkcij tovrstnega zavarovanega območja. Že Yellowstonski narodni park je bil ustanovljen za »blaginjo in uživanje ljudi«. Temeljna definicija IUCN – Mednarodne zveze za ohranitev narave – za narodne parke pa ob varovanju in ohranjanju narave, izločitvi izkoriščanja naravnih dobrin oziroma izločitvi vseh dejavnosti, ki so v nasprotju s cilji zavarovanja, določa tudi zagotavljanje duhovnih, znanstvenih, izobraževalnih in rekreacijskih možnosti za obiskovalce. Krajše in preprosteje povedano je temeljni namen narodnih parkov varstvo narave, raziskovanje, izobraževanje ter obisk in rekreacija do tiste mere (stopnje), ki še zagotavlja oziroma omogoča osnovno naravovarstveno funkcijo parkov.

Na zavarovanih območjih, posebno v narodnih parkih, se tako srečujemo ne le z varstvom narave, ki je primarnega značaja, pač pa tudi z obiskovalci. Kakšno mora biti obiskovanje na zavarovanih območjih, pa je vprašanje, na katero v definicijah ni jasnega odgovora. V IUCN Smernicah¹ za upravljavske kategorije v zavarovanih območjih je zapisano, da je namen obiska na zavarovanih območjih stik z naravo in doživljanje le-te. Prav tako mora biti obiskovanje podrejeno naravovarstvenim ciljem in ne sme biti v nasprotju s cilji zavarovanja. Obiskovanje mora biti okoljsko in kulturno pogojeno oziroma usmerjeno k naravi.

Na podlagi poznavanja razmer v različnih državah in različnih narodnih parkih ugotavljamo, da so zakonski status, pomen in urejanje obiska v parkih zelo različni. Ta ugotovitev je podprta z naslednjimi primeri.

Temeljni naravovarstveni predpis v Sloveniji je Zakon o ohranjanju narave (ZON),² ki je bil sprejet leta 1999. Narodni parki so opredeljeni kot širša zavarovana območja. Pri njihovem ustanavljanju pa je treba na podlagi 67. člena ZON upoštevati in omogočati tudi razvojne možnosti prebivalstva ter duhovna sprostitev in bogatitev človeka. Namen zavarovanja narodnega parka (69. člen) pa se določi s posebnim zakonom (Zakon o ohranjanju narave, 1999). Podrobneje vloga obiskovanja v parkih v ZON ni opredeljena. Petindvajset let stari Zakon o Triglavskem narodnem parku (1981) samo v svojem prvem členu med drugim določa, da se mora ljudem omogočiti uživanje naravnih in kulturnih vrednot ter rekreacije v naravi.

V gradivih za ustanavljanje novih, predvsem regijskih parkov v Sloveniji je o obiskovanju, turizmu in rekreaciji napisano nekaj več. Tako je v regijskih parkih cilj razvijati obiskovanje (rekreacijo in turizem), vendar tako, da ne ogroža kvalitet območja, da se po programu veže zlasti na naravo in kulturno dediščino območja ter da prinaša koristi lokalnemu gospodarstvu in omogoča dodatno zaposlitev domačemu prebivalstvu.

Obisk in rekreacija v parkih sta opredeljena tudi v programu Parki za življenje,³ ki se koordinira preko IUCN. Parki morajo biti odprti za obiskovalce, vendar ne za vse vrste turizma. Obiskovalci naj bi doživljali naravo z dušo in telesom. Obiskovanje parkov mora biti močno povezano z okoljsko vzgojo. Obiskovalce v parkih je treba voditi in usmerjati do zanimivih, vendar ekosistemsko manj občutljivih točk na zavarovanem območju.

¹ Guidelines for Protected Area Management Categories (Interpretation and Application of the Protected Area Management Categories in Europe). 2000. Grafenau, IUCN / Europarc Federation: 46 str.

² Zakon o ohranjanju narave. Ur. l. RS, št. 96/2004 – uradno prečiščeno besedilo

³ Synge H. 1998. Parks for Life 97. Gland, IUCN, 136 str.

Turizem ima znatno vlogo skoraj v vseh vrstah zavarovanih območij povsod po svetu, v narodnih parkih pa še posebej. Za primerjavo navajamo nekatere podatke (v tabeli) o vlogi turizma v parkih in tudi ocene števila obiskovalcev.

Tabela 1: Osrednji cilji narodnih parkov⁴

Narodni park	Osrednji cilji	Število obiskovalcev (v milijonih na leto)
NP Bavarski gozd (Nemčija)	• Varstvo narave • Okoljska vzgoja in izobraževanje	2,0
NP Berchtesgaden (Nemčija)	• Raziskovanje	1,0
Švicarski narodni park (Švica)	• Nemoten razvoj ekosistemov	0,25
Mount Rainer NP (ZDA)	• Doživljanje narave, rekreacija	2,0
North Cascades NP (ZDA)	• Doživljanje narave, rekreacija	0,7
Cevennes NP (Francija)	• Raziskovanje • Regionalni razvoj	ni podatka
Dartmoor NP (Velika Britanija)	• Doživljanje narave, rekreacija • Regionalni razvoj	7,5
Tatre NP (Slovaška)	• Varstvo narave • Gozdarstvo • Turizem	5,0

V Avstriji na Koroškem vsebino narodnega parka opredeljuje koroški zakon o narodnih parkih.⁵ Med drugim je cilj narodnega parka vsem ljudem omogočiti doživljanje narave v parku.

Na Bavarskem naravovarstvena zakonodaja v narodnih parkih dopušča izobraževalne in rekreacijske namene do take mere, ki jo še dovoljuje primarni naravovarstveni namen narodnega parka. Obiskovanje v privlačni pokrajini je med osrednjimi cilji naravnih parkov. Krajinski parki pa so zavarovani tudi zaradi njihove izjemne pomembnosti za obiskovanje.⁶

Ne glede na že navedene splošne cilje narodnih parkov (varstvo narave, raziskovanje, izobraževanje ter obisk in rekreacija) je vrstni red oziroma poudarek obiskovanja v parkih po svetu različen.

Za najbolj znani avstrijski narodni park – NP Hohe Tauern – veljajo naslednji cilji⁷:

- ohranjanje narave,
- nega kulturne krajine,
- znanost in raziskovanje,
- okoljska vzgoja in izobraževanje,
- naravi prijazen turizem.

V evropskem prostoru moramo posebej omeniti britanske narodne parke, ki so pravzaprav zavarovana krajina s statusom V. kategorije IUCN. Varstvo narave in obiskovanje parkov imata v Veliki Britaniji dolgoletno tradicijo. Britanski narodni parki so živa, aktivna pokrajina. V parkih živijo ljudje, obenem pa so parki najbolj zaželen cilj za obiskovalce. Cilji narodnih parkov v Angliji in Walesu so:

- ohraniti in povečati lepoto narave in kulturne dediščine,
- podpirati možnosti za razumevanje in doživljanje posebnih kvalitiet narodnega parka,
- iskati in pospeševati ekonomsko in socialno blaginjo lokalnih skupnosti v parkih.

⁴ Main goals of the national parks (Brunner and Christian, 1992)

⁵ Kaerntner Nationalparkgesetz. 1983. Klagenfurt, LGBl. Nr. 55/1983

⁶ Šolar M. 2002. Načela usklajevanja rekreacijske rabe v zavarovanem območju na primeru Triglavskega narodnega parka.

Magistrsko delo, Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, 160 str.

⁷ Kremser H. 1992. Salzburger Weg zum Nationalpark Hohe Tauern. V: Strategies for Reducing the Environmental Impact of Tourism, Vienna: str. 741-750

Zanimivo je tudi vedeti, kakšno je »in situ« upravljanje, predvsem v zvezi z obiskovalci, v še nekaterih evropskih narodnih parkih. V preglednici omenjeni Švicarski narodni park ima zelo stroge in omejujoče ukrepe za obiskovalce. Park je odprt za obiskovalce le nekaj poletnih mesecev, obisk je omejen na označene poti. Poudarek je na vodenih izletih in izobraževalnih programih. Poljski narodni park Bialowieza prav tako omejuje prost vstop v posamezne varstvene cone, spodbuja pa tradicionalni naravi prijazen turizem, ki pa mora biti podrejen varstvu narave. V NP Val Grande v Italiji je vstop prost, vendar zaradi oblike površja večinoma omejen na označene poti.

Že od prvih zavarovanj so imeli narodni parki v bistvu dvojno funkcijo: varovati naravo in kulturno krajino, obenem pa obiskovalcem omogočiti doživljanje narave in rekreacijo. Enotnih ukrepov upravljanja za sočasno izvajanje obeh funkcij parka ni. Kako zavarovati naravo pred obiskovalci, kako reagirati na povečano število obiskovalcev, na pojav novih športno-rekreacijskih oblik? Ali ni možno teh novih dejavnosti usmerjati zunaj zavarovanih območij? Kje dopuščati posamezne oblike rekreacije in v kolikšnem obsegu? Na ta vprašanja ni jasnega in enotnega odgovora. Vsak ekosistemski ali pokrajinski tip na posameznem zavarovanem območju je treba obravnavati glede na vrsto in obisk.

Na velikih zavarovanih območjih, posebno v narodnih parkih, je členitev na območja (coniranje) nujen in tudi učinkovit instrument za načrtovanje in usmerjanje obiska. V posameznih conah je intenzivnost varstva in varstvenih ukrepov različna in odvisna predvsem od vrste ekosistema (mokrišča, gozdni ekosistemi, travišča ...), naravovarstvenih ciljev in usklajevanja z drugimi rabami. Coniranje se uporablja skoraj povsod v parkih.

V temeljni ideji znamenitega narodnega parka Yosemite se zrcali cilj vseh severnoameriških narodnih parkov. Ohraniti naravne znamenitosti v njihovem izvornem, naravnem stanju za uživanje in zadovoljstvo ljudi. V tej na videz preprosti ideji pa je skrita težka in odgovorna pot do cilja – varovati naravo in omogočiti ljudem, da jo doživijo na način, ki bo v dobro naravi in v zadovoljstvo obiskovalcem.

1.1 Pojem in vloga interpretacije v parkih

Ena od nalog zavarovanih območij po svetu, še zlasti narodnih in naravnih parkov, je tudi interpretacija narave in kulturne dediščine za domačine in obiskovalce. **Pojem interpretacija** se je pri nas do nedavnega redko uporabljal in še ni širše uveljavljen. Eden od kratkih, a zelo udarnih opisov pojma pravi, da pri interpretaciji »besedilo strokovnjakov prevedemo v jezik laikov oz. običajnih ljudi«. Z interpretacijo ne informiramo, temveč razkrijemo. Z njo se ne dotaknemo le védenja/znanja, temveč tudi čustev in obnašanja.⁸

Zgodovina interpretacije se je začela prav na zavarovanih območjih. Vloga interpretacije je precej različna. Kolikšen delež dejavnosti parka, rezervata ali drugega zavarovanega območja namenijo interpretaciji, je odvisno od načina financiranja zavarovanih območij, mehanizmov, ki jih uporablja varstvo narave za doseg svojih ciljev, tradicije v posamezni državi, orodij itd. Vzemimo primer: če je za ustanovitev in obstoj naravnega parka potrebna podpora javnosti, si jo bo uprava parka prizadevala pridobiti tudi s pomočjo interpretacije. V takem primeru bo eden od ciljev interpretacije povečati podporo domačinov in obiskovalcev za njene ukrepe upravljanja. Če sredstva za financiranje upravljanja parka država, dežela oz. občina zagotavlja le v manjši meri, si bo uprava prizadevala za dodatne prilive s pomočjo donatorjev, prihodkov iz vstopnin za obiskovalce, trženja svojih storitev. Tudi v tem primeru bo interpretacija orodje, ki ga bodo s pridom uporabljali. Kjer pa se zavarovana območja ustanavlja »od zgoraj navzdol« in/ali so prvenstveno financirana iz državnega proračuna, lahko pričakujemo, da bo dejavnost interpretacije med parkovnimi dejavnostmi zasedala manj pomembno mesto. Na splošno lahko ocenimo, da je interpretacija izredno močno razvita v Združenih državah, Kanadi, v Avstraliji, v Veliki Britaniji (tudi v nevladnem sektorju, ki upravlja z naravovarstvenimi območji), na celinskem delu Evrope pa močnejše na severu kot na jugu. Seveda pa v državah posamezna zavarovana območja močnejše

⁸ Ogorelec B. 2005. Zakaj zavarovana območja potrebujejo interpretativne poti? V: Gozdarski vestnik 3 / april 2005. Ljubljana: str.: 153-156

odstopajo od povprečja. Cilji, ki jih po svetu skušajo doseči z interpretacijo, so zlasti izobraževalni, marketinški, varstveni, iskanje podpore.

1.2 Namen in cilji strategije informacijskih mest v TNP

Gradivo Mreža informacijskih mest v TNP je namenjeno razpravi na več ravneh – interni znotraj zavoda TNP, lokalni za posamezne kraje v in ob TNP ter »nadlokalni« za širše območje parka ter navsezadnje tudi razpravi na nacionalni ravni. Usklajeno gradivo bo predmet obravnave na svetu zavoda TNP, kasneje pa bo strategija rabila kot sestavni del načrta upravljanja in kot podlaga za letne programe dela ter finančne načrte Javnega zavoda TNP.

Temeljni cilj strategije je izdelati mrežo informacijskih mest v TNP, ki bo **okvir za uresničevanje parkovnega turizma** in bo obenem pomemben **turistični produkt**. Obiskovalec Julijskih Alp bo na kateremkoli informacijskem mestu dobil informacijo o mreži, ki ga bo »povabila«, da ji sledi, in bo za to lahko tudi nagrajen.

Poleg naštetega je namen vzpostavitve informacijskih mest v TNP in njegovi okolici tudi:

- ozaveščati naključne obiskovalce, nekatere ciljne skupine (šolske skupine, pohodnike, planince, izletnike ...) in navsezadnje lokalno prebivalstvo o pomembnosti ohranjanja naravnih in kulturnih vrednot širšega prostora Julijskih Alp in posredno vseh zavarovanih območij,
- opozarjati na pravilno ravnanje na območjih s posebnimi vrednotami,
- povezovanje in sodelovanje z drugimi upravljavci in uporabniki zavarovanega območja,
- pospeševati razvoj manj razvitih območij in omogočiti hitrejši razvoj podeželja, s tem pa pospešiti regionalni razvoj območij z omejenimi možnostmi razvoja,
- izdelati model za oblikovanje informacijskih mrež za preostala zavarovana območja v Sloveniji in povezovanje delovanja mreže informacijskih mest z nekaterimi zavarovanimi območji čez mejo,
- izobraževanje nekaterih ciljnih skupin obiskovalcev in lokalnega prebivalstva,
- vzpostaviti neprestano spremljanje obiska in drugih pojavov v zvezi z njim, katerega rezultati bodo podlaga za analize obiska in prilagajanje ukrepov v zvezi z usmerjanjem obiska v parku,
- in »decentralizirati« upravljanje z zavarovanim območjem.

Interpretacija narave - vodnik TNP s skupino otrok

2 | ANALIZA OBISKA

Značilnosti pokrajin Triglavskega narodnega parka so motiv in privlačen cilj za obiskovalce. Visokogorski svet z najvišjimi in najmogočnejšimi vrhovi v Sloveniji, globoko zarezane ledeniške doline, jezera, reke in soteske, visokogorski pašniki in gozdovi, bogata kulturna dediščina ter slikovite vasice z negovano kulturno krajino vabijo k obisku parka. Slogan iz turistične promocijske publikacije pravzaprav pove vse – to so najpomembnejši in pravzaprav zelo jasni razlogi za to, da ljudje TNP obiskujejo.

Začetki turizma in rekreacije na območju Julijskih Alp so starejši od parka. Druga polovica 19. stoletja in začetek 20. stoletja pomenita za kraje ob parku in območja v njem začetek dejavnosti, ki ji danes skoraj na celotnem območju parka pripisujejo tudi največji gospodarski pomen. Razvoj turizma in rekreacije v osrednjem delu Julijskih Alp se ujema z razvojem gornišva in gorskega vodništva. Prvi obiskovalci torej niso prihajali zaradi narodnega parka, ampak zaradi privlačnosti in primernosti pokrajin.

Razvoj in razmah obiskovanja ni zaobšel Triglavskega narodnega parka. V zadnjih letih v parku opazujemo večino danes znanih rekreacijskih dejavnosti v gorskem svetu. Izletništvu, nabiralništvu, planinstvu, alpinizmu, alpskemu smučanju, smučarskemu teku, turnemu smučanju, sankanju, kopanju, drsanju, športnemu ribolovu in jadralnemu letalstvu so se pridružili še gorsko kolesarjenje, jahanje, jadrnanje, kajakaštvo, rafting, soteskanje, jadralno padalstvo, vožnje s terenskimi motornimi kolesi in avtomobili ter ultralahki motorni zračni promet. V mnogih primerih se navedene rekreacijske dejavnosti organizirajo, tržijo in prodajajo in so sestavni del turistične ponudbe.

Pri temeljni vlogi varovanja narave, ki jo opravljamo v Triglavskem narodnem parku, se dnevno srečujemo z obiskovalci in rekreacijsko dejavnostjo ter tudi s konflikti, ki nastajajo zaradi tega. Prostorsko (in tudi časovno) načrtovanje in urejanje obiska je nujno potrebno delo upravljavca narodnega parka. Za dobre rešitve v korist varovanja in ohranjanja narave ter obenem tudi za obiskovanje in doživljanje je nujno dobro poznavanje stanja in celovit pristop pri načrtovanju obiskovanja v narodnem parku.

2.1 Obiskovalci TNP

Leta 1999 je bil v okviru regije Julijske Alpe oblikovan Strateški tržni načrt.⁹ Kot ključni atrakciji regije navaja izjemno naravno lepoto in Triglavski narodni park. V okviru projekta je bila med drugim opravljena tržna analiza in segmentacija obiskovalcev. Uvrstili so jih v več skupin:

- občudovalci narave (obsegajo 28 % trga)
- iskalci sprostitve (obsegajo 21 % trga)
- pohodniki (obsegajo 18 % trga)
- posebni obiskovalci (obsegajo 17 % trga)
- iskalci zabave (obsegajo 16 % trga)

Med naštetimi segmenti so za obisk TNP in s tem informacijskih središč, postaj in točk, zaradi njihovih značilnosti in pričakovanj ter tržnega deleža, ki ga obsegajo, posebej zanimivi prvi trije. Značilnost posebnih obiskovalcev je namreč ta, da pričakujejo avanturo in »trendovske« športe, ki so v TNP zastopani v omejenem obsegu. V večji meri je ta segment zastopan na obrobju; v Bovcu, na Bledu, v Bohinju, Kobaridu, Kranjski Gori in Tolminu ter njihovih bližnjih okolica.

⁹ Humar J. Triglavski narodni park – U.S.P. slovenske turistične ponudbe, Zbornik Ekoturizem v gorah, TNP, Bled 2000

2.1.1 Občudovalci narave

Značilnosti:

- občudovalci narave, ki se o njej želijo čim več naučiti
- ozaveščeni in spoštujejo zaščiteno naravno okolje
- spoznavajo vrednote in odgovorno rabo naravnih virov
- seznanjajo se z deželo in njenimi prebivalci

Najljubše dejavnosti:

- narava in pokrajina
- kultura
- družabnost
- šport

Drugi programi nanje nimajo posebnega vpliva.

2.1.2 Iskalci sprostitve

Značilnosti:

- sprostitvev, zdravje, ugodna klima
- spoznavanje dežele in prebivalcev
- želja po umiku za nekaj dni
- zabava, avantura, nova doživetja so zanje destimulativni
- iščejo mirno in harmonično bivanje v osrčju lepe narave
- priložnostno jih zanimajo kopanje in kulturne dejavnosti
- ko potujejo z družino, so zanje zelo pomembni programi animacije za otroke ali dejavnosti, zanimive za partnerja
- take dodatne možnosti so zanje bistven pogoj za izbiro destinacije

Druge dejavnosti zanje nimajo velikega pomena.

Najljubše dejavnosti:

- sprostitvev
- narava in pokrajina
- kopanje
- kultura

2.1.3 Pohodniki

Značilnosti:

- glavni motivi za izbiro destinacije: pokrajina, pohodništvo in gore
- drugi motivi so manj pomembni
- ključni dejavniki uspešnosti so urejenost in kakovost poti ter raznolikost in vrednost doživetij
- koristna sekundarna ponudba: sprostitvev, kopanje, šport, kulturne dejavnosti

Najljubše dejavnosti:

- pohodništvo
- narava in pokrajina
- sprostitvev
- kopanje, šport
- kultura

Vsem trem segmentom so skupni motivi za obisk destinacije: narava in pokrajina, sprostitvev, pohodništvo, ki jih območje TNP tudi ponuja. Vsi obiskovalci iz prvih treh segmentov in del posebnih obiskovalcev ter del iskalcev zabave so potencialni obiskovalci informacijskih središč, mest in točk. Njihovi motivi za obisk so iskanje informacij in mikrolokacij, ki so jim potrebne za spoznavanje okolja, v katero so prišli dopustovat.

2.2 Intenzivnost obiska

Obiskovanje Triglavskega narodnega parka je prosto in ni omejeno. Vstopi v park so številni, samo cestnih je 23. Število obiskovalcev Julijskih Alp, ki ga praktično lahko enačimo z obiskom TNP, je Planinska zveza Slovenije pred nekaj leti ocenila na 2 milijona letno. Z nekaterimi dodatnimi analizami, štetji prometa in obiskovalcev smo poskušali natančneje ugotoviti število obiskovalcev. V poletni sezoni 1997 je bilo izvedeno sistematično spremljanje (štetje) obiska in prometa v TNP na 23 različnih lokacijah. Na podlagi teh opazovanj smo obisk TNP samo v poletni sezoni ocenili na 1,3 milijona obiskovalcev. Z analizo smo prišli tudi do zanimivih ugotovitev glede strukture obiskovalcev. V Triglavski narodni park prihaja največ ljudi iz srednje velikih mest v Sloveniji, sledijo prebivalci Ljubljane, tujci, lokalnih prebivalcev iz parka in njegove bližnje okolice je bistveno manj. Kar dve tretjini ljudi prihajata v park iz več kot 60 km oddaljenih naselij.

Za uporabnost podatkov štetja obiska v letu 1997 morata biti izpolnjeni dve predpostavki. Prva predpostavka je, da se razmerje med intenzivnostjo obiska različnih vstopnih točk ni bistveno spremenilo, kar lahko zagotovo trdimo, saj niso bile narejene bistvene spremembe v cestni infrastrukturi v TNP oziroma njegovem vplivnem območju. V drugi predpostavki pa predvidevamo, da se način obiskovanja zavarovanega območja v zadnjem desetletju ni toliko spremenil, da bi lahko vplival na uporabnost podatkov. Po izkušnjah v Informacijskem središču v Trenti se število obiskovalcev v tem obdobju ni bistveno spremenilo. Povečal se je obisk iz tujine, medtem ko se je zmanjšal obisk iz Slovenije, kar je opaziti v turističnem gospodarstvu vse Slovenije.

Tabela 2: Število obiskovalcev na vstopnih mestih v TNP, julij in avgust 1997¹⁰

Mesto štetja	19. jul.	31. jul.	17. avg.	28. avg.	Skupaj	Delež
Laški Rovt	4740	5928	5826	3279	19773	23,72 %
Jasna	2683	2535	3388	1899	10505	12,60 %
Zatrnik pri gostilni	3749	1480	2436	1276	8941	10,72 %
Kal-Koritnica	1764	1802	3771	1101	8438	10,12 %
Kluže	1630	1662	3269	1170	7731	9,27 %
Studor	1284	1297	1774	830	5185	6,22 %
Predel	895	905	1406	560	3766	4,52 %
Vrata	605	915	1074	557	3151	3,78 %
Vintgar	537	659	1064	533	2793	3,35 %
Koprivnik	712	581	826	427	2546	3,05 %
Krnica – via Radovna	588	563	717	348	2216	2,66 %
Planica-Tamar	383	512	859	305	2059	2,47 %
Mojstrana-Tnalo	284	343	380	193	1200	1,44 %
Martuljek	181	325	293	167	966	1,16 %
Korita Tolminke	185	158	283	227	853	1,02 %
Zatolmin – Polog	82	76	238	133	529	0,63 %
Spodnje Podjelje	149	90	186	79	504	0,60 %
Odcep za Mežakljo	143	76	178	91	488	0,59 %
Sr. Vas - Uskovnica	94	127	204	37	462	0,55 %
Zadlaz - Žabče	100	75	182	58	415	0,50 %
Planina Lom	110	92	168	10	380	0,46 %
Planina Kuhinja	73	80	127	50	330	0,40 %
Planina Zapleč	15	30	68	32	145	0,17 %
SKUPAJ	20.986	20.311	28.717	13.362	83.376	100,00 %

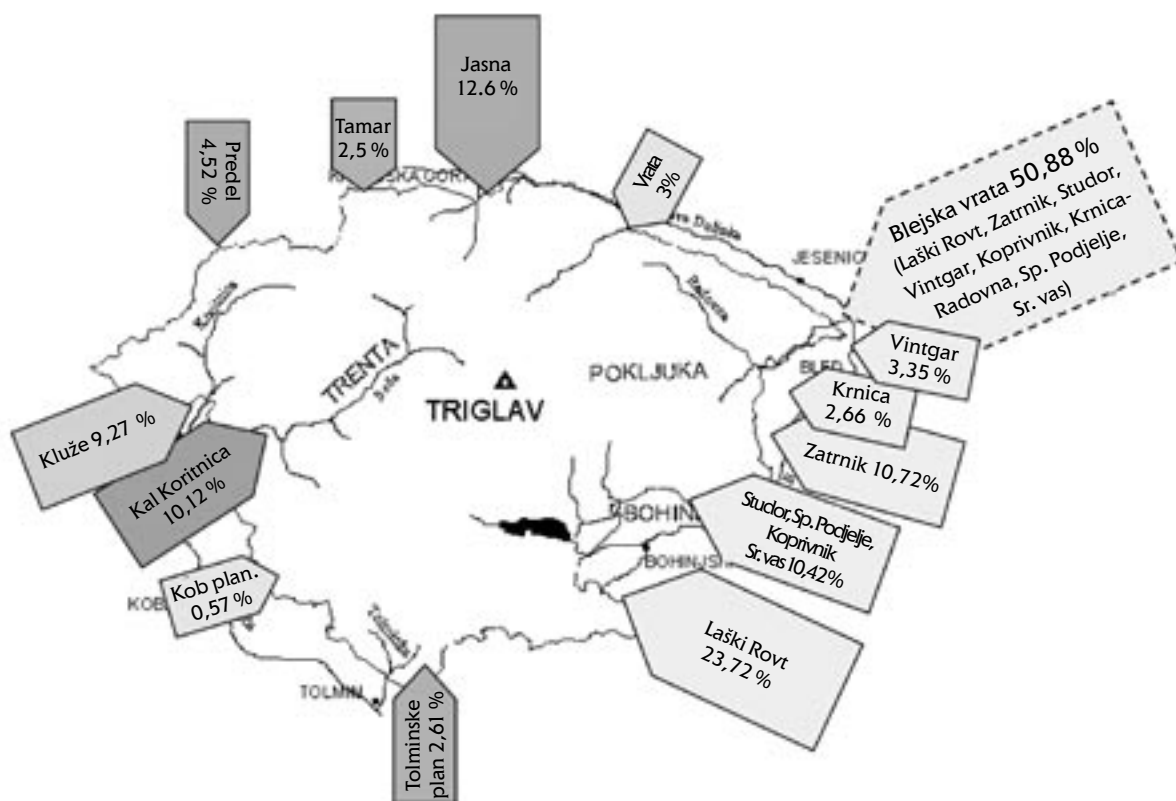
Po letu 1997 kompleksnega in obsežnega štetja obiska v TNP nismo več ponovili. Zato pa vsako leto primerjamo podatke o nočitvah v planinskih kočah, nočitve na območju Skupnosti Julijskih Alp, podatke o obisku pa dobivamo tudi glede na število plačanih različnih prispevkov, vstopnin in parkirnin na posameznih lokacijah (Slap Savica, parkirna v Bohinju, Vintgar, parkirna na Vršču,

¹⁰ Letno poročilo 1997. 1998. Bled, Triglavski narodni park: 40 str.

Dom Trenta, parkirnina na Mangartski cesti). Obisk parka je zelo značilno odvisen od vremenskih razmer. Na območju Skupnosti Julijskih Alp, kjer so npr. v letu 2002 imeli skupaj 1,366.039 nočitev (19 % vseh slovenskih turističnih nočitev), imajo v zadnjem desetletju v povprečju 3–5 % letno rast obiska, deleži po destinacijah (Bohinj, Bled, Kranjska Gora, Bovec, Tolmin) pa ostajajo približno enaki.¹¹ Na podlagi navedenega lahko z gotovostjo trdimo, da se deleži obiskovalcev TNP glede na vstopna mesta, prikazani v Tabeli 2 in Sliki 1, značilno ne spreminjajo.

Groba analiza zgornje tabele nam pove, da prihaja v zavarovano območje največji delež obiskovalcev skozi Blejska vrata naprej po dolini Save Bohinjke in na Pokljuko. Nekoliko manj obiskovalcev, a še vedno skoraj četrtino po dolini Soče oz. čez Vršič in skoraj 14 % po dolini Koritnice z vhodom v Klužah oziroma na Predelu. V dolino Vrat vstopajo nekaj manj kot 4 % obiskovalcev in v dolino Tamar manj kot 3 % obiskovalcev. Obiskovalcev, ki vstopajo v TNP na Kobariškem in Tolminskem, je nekaj več kot 3 %.

Slika 1: Število vstopov obiskovalcev na območje TNP v deležih, na podlagi štetja potnikov 1997)

Na podlagi analize vstopov v TNP lahko ugotovimo, da je Bled najbolj primeren za razvijanje osrednjega informacijskega središča TNP. Skozi Blejska vrata vstopa dobra polovica vseh obiskovalcev zavarovanega območja TNP. Še posebej je zanimiv, ker vsi obiskovalci TNP prehajajo skozi Bled najmanj dvakrat (ob prihodu in odhodu). Prehodov skozi železniški tunel in čez Sorico je zanemarljivo malo. Poleg tega leži Bled tik ob cestnem križu, ki bo dokončan v prihodnjih nekaj letih.

Informacijsko središče v Trenti po tej analizi obsega četrtino vseh vstopov v TNP (vstop pri Jasni in v Kal-Koritnici).

Skozi vsa druga vstopna mesta je bila zabeležena četrtina vseh vstopov v TNP. Vsa pomembnejša prometna vozlišča in večji turistični kraji v okolici zavarovanega območja so zelo primerni za postavitev informacijskih postaj TNP.

Pri analizi vstopov v TNP je treba tudi poudariti, da je bilo štetje opravljeno v poletni sezoni. Število vstopov v TNP je zunaj sezone in v zimskem času sicer neprimerno nižje, vendar povsem drugačno. Zaradi različne razvitosti zimske ponudbe in s tem velikih razlik v obisku so tudi razmerja med vstopi zunaj poletne sezone drugačna. Več o tem v poglavju 2.4.

¹¹ Statistični urad Republike Slovenije, SI-stat podatkovni portal

2.3 Strukture obiskovalcev

V **starostni strukturi** domačih obiskovalcev je razvidno, da park najbolj obiskujeta mlada in srednja generacija, obiskovalcev nad 50 let je le 22 %. Po **izobrazbeni strukturi** prevladujejo obiskovalci s srednješolsko izobrazbo (35 %), veliko je tudi mladih (19 %), ki se še šolajo. Z anketiranjem smo raziskovali, kako dobro obiskovalci parka poznajo naravo in njihov odnos do nje. Rezultati so zanimivi, saj večina domačih obiskovalcev TNP dokaj dobro pozna naravo, predvsem rastlinske in živalske vrste. Slabše pa je poznavanje človekovega škodljivega delovanja v naravi, 90 % vprašanih se zaveda pomena varstva narave in poznajo Triglavski narodni park.

Za načrtovanje in urejanje obiskovanja v Triglavskem narodnem parku je treba ugotoviti želje in interes obiskovalcev ter to upoštevati v takem obsegu in načinu, ki je še skladen s trajnimi cilji zavarovanja in upravljanja parka. Pri anketiranju obiskovalcev v letu 1998 smo med drugim prišli do naslednjih zanimivih rezultatov.

Kar dve tretjini obiskovalcev (67 %) večkrat in redno obiskuje območje Triglavskega narodnega parka, le tretjina (33 %) vprašanih je prvič obiskala park. Velika večina (84 %) je vedela, da so Julijske Alpe zavarovane kot Triglavski narodni park in da se nahajajo v zavarovanem območju. Obiskovalci poznajo splošna pravila obnašanja, 58 % jih meni, da so informacijske table jasne in jih je v prostoru dovolj, 42 % vprašanih pa si želi več oznak z informacijami. Kar 86 % anketirancev meni, da pravila obnašanja (prepovedi) za obiskovalce niso prestroga. Prav tako kar 82 % vprašanih meni, da velike množične prireditve v gorah niso primerne, 60 % obiskovalcev moti hrup zračnega prometa, 79 % pa se jih strinja z omejitvijo prometa na visokogorskih cestah in cestah v alpskih dolinah.

2.4 Prispeli gosti in lokalno prebivalstvo

Pri analizi obiska v TNP je zanimivo pogledati tudi število prebivalstva in razmerja v številu prispelih gostov po občinah. Podatki o prispelih gostih na Sliki 2 so razdeljeni na zimske mesece (november-marec) in poletne (maj-oktober). Tako dobimo približno oceno, koliko se zaradi izrazite poletne sezone v nekaterih turističnih krajih (predvsem na primorski strani) še dodatno spremenijo razmerja med vstopi v TNP, ki so bili predstavljeni v prejšnjem poglavju. Torej so vstopi v TNP z Gorenjske zaradi zadrževanja stacionarnih gostov s povprečnim bivanjem 2,5 do 3,5 dni (odvisno od turističnega kraja) številčnejši, kot so prikazani na Sliki 1, kjer so upoštevani podatki štetja vstopov samo v poletnih mesecih.

Tabela 3: Število prebivalcev po občinah, 30. 6. 2005¹²

Bled	11.148
Bohinj	5.290
Bovec	3.301
Kobarid	4.517
Kranjska Gora	5.391
Tolmin	11.992

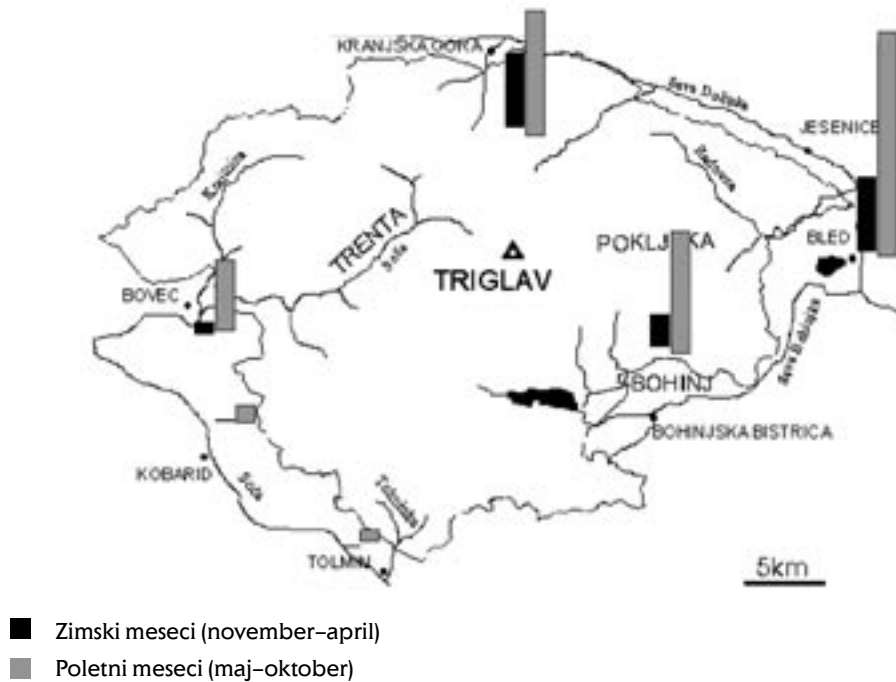
Tabela 4: Prihodi in prenočitve turistov po občinah za leto 2004¹³

Bled	188.604
Bohinj	97.320
Bovec	51.298
Kobarid	11.440
Kranjska Gora	125.996
Tolmin	7.610

¹² Statistični urad Republike Slovenije, SI-stat podatkovni portal

¹³ Statistični urad Republike Slovenije, SI-stat podatkovni portal

Slika 2: Prispeli gosti po občinah v letu 2004

Ob upoštevanju števila vstopov v TNP se razlika v številu vstopov poveča v prid števila obiskovalcev z gorenjske strani, predvsem Bleda z Bohinjsko dolino in Pokljuko ter deloma iz Kranjske Gore in Mojstrane.

2.5 Obisk pomembnejših turističnih znamenitosti

Da bi podkrepili odločanje o postavitvi informacijskih mest v TNP je smiselno pogledati obisk pomembnejših turističnih znamenitosti, muzejev in galerij. Podatke o številu obiskovalcev pomembnejših turističnih znamenitosti, muzejev in galerij zbira Statistični urad Republike Slovenije. Nekatera v podatkih zajeta mesta se nahajajo v bližini predvidenih informacijskih mest ali v njihovem neposrednem vplivnem okolju (na istem mestu, v neposredni bližini, na isti prometnici, v istem kraju ...). V statističnih informacijah za področje turizma za leto 2005 so na voljo podatki za naslednja mesta:

Vintgar	74.913
Muzej na Blejskem gradu	191.883
Slap Savica	69.406
Triglavska muzejska zbirka, Mojstrana	1.772
Dom Trenta	16.713
Kobariški muzej	60.802
Tolminski muzej	11.104
Pocarjeva domačija v Radovni	3.109

Iz zgornjih podatkov o obisku pomembnejših turističnih znamenitosti vidimo, da je bil zelo visok obisk Vintgarja in Blejskega gradu, kar samo še dodatno podkrepi ugotovitve prejšnjih analiz, v katerih smo ugotavljali primernost Bleda za postavitve osrednjega informacijskega središča TNP.

Po številu obiskovalcev sledi Slap Savica, kar nedvomno odraža veliko popularnost za obisk Bohinjske doline oziroma jezerske sklede.

Zelo velik obisk ima tudi Kobariški muzej, ki je poleg zanimive in vabljive tematike (1. svetovna vojna) postavljen na prometno stičišče prometnic po Soški dolini iz Nove Gorice proti Bovcu in pomembne prometnice iz Čedadada proti Idriji (Keltika).

Dom Trenta ima razmeroma velik obisk zaradi pomembne letne prometnice, ki povezuje dva turistično razvita kraja, Kranjsko Goro in Bovec, predvsem v poletnih mesecih.

Tolminski muzej v Tolminu iz leta v leto vztrajno povečuje obisk predvsem zaradi načrtnega razvijanja turizma na Tolminskem (LTO Sotočje) in številnih dejavnosti muzeja (nove razstave, prireditve ...).

Zelo majhno število obiskovalcev beleži Triglavska muzejska zbirka v Mojstrani, kar za načrtovanje osrednjega planinskega muzeja odpira veliko vprašanje, kako preusmeriti turistične tokove, ki trenutno bežijo mimo Mojstrane, na zeleno mesto.

Pocarjeva domačija v Zgornji Radovni

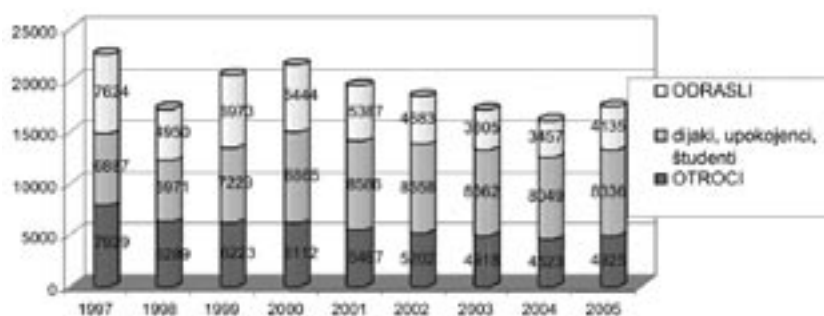
3 IZKUŠNJE Z INFORMACIJSKIM SREDIŠČEM V TRENTI

Infosredišče v Trenti je bilo zgrajeno po zgledu številnih parkov v Evropi, ki so podobna središča že imeli. Osrednji namen informacijskih središč je informiranje, izobraževanje in ozaveščanje obiskovalcev zavarovanega območja. Podobna parkovna središča se največkrat pojavljajo na obrobju ali v neposredni bližini parkov, na vstopnih mestih, velikokrat v večjih ali manjših turističnih krajih.

Informacijsko središče v Trenti – Dom Trenta pa je bilo konec osemdesetih let postavljeno v Trento tudi kot del razvojnega programa takratne občine Tolmin, z namenom, da vzpodbudi razvoj zapostavljene doline gornjega dela doline Soče, ki je imela takrat velike razvojne težave. Slednji namen je bil pri izbiri lokacije središča odločilen, vendar je postavitve središča pomembna predvsem zato, ker skozi dolino poteka najdaljša in najbolj obremenjena prometnica v TNP in ker se nahaja prav v središču zavarovanega območja, od koder so številna izhodišča za pohodnike in planince. Četrtnina obiskovalcev TNP se v poletnih mesecih vozi skozi dolino Trenta (glej Sliko 1).

V središču v Trenti so bili urejeni sodobno opremljeni razstavniki prostori s skupno površino 956 m.² V preostalem delu stavbe so urejeni prostori za potrebe delovanja središča (delavnica, pisarna, depo, stranišča, garderoba in mala sejna soba) in prostori, namenjeni za uporabo lokalne skupnosti (prostori KS, pisarna TD in zdravstvena ambulanta). Zaradi pomanjkanja prenočitvenih zmogljivosti v dolini in zaradi lažjega pokrivanja stroškov središča so bile v Domu Trenta urejene prenočitvene zmogljivosti s skupaj 53 ležišči (Dom Trenta in Hiša Trenta). Celotna investicija je bila vredna malo manj kot dva milijona evrov.

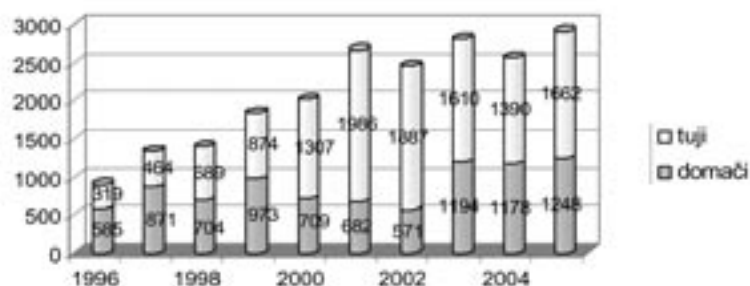
Graf 1: Število obiskovalcev v Domu Trenta v letih 1997 do 2005

Iz grafa je razviden trend upadanja števila obiskovalcev v središču, kar je predvsem posledica spremembe strukture obiskovalcev in naravnih katastrof, ki so se od leta 1998 vrstile druga za drugo (potres 1998, podor Berebica 1998–2001, plaz Mangart, potres 2004). Zaradi omenjenih katastrof in splošnega trenda upadanja števila domačih obiskovalcev, ki ga zaznava celotno turistično gospodarstvo v državi, se je število obiskovalcev iz Slovenije od leta 1997 do danes prepolovilo. Podobno se je dogajalo z organiziranimi šolskimi skupinami, ki so zaradi vse dražjih prevozov in tudi nespodbudnega šolskega sistema za šolske ekskurzije tovrstne ustanove v Sloveniji obiskovali iz leta v leto manj. Povečan obisk organiziranih šolskih skupin smo zaznali šele v letu 2005, ko so uvedli obvezne ekskurzije za novi šolski sistem devetletke. V letu 1997 je Dom Trenta obiskalo 30 % tujih in 70 % domačih gostov, v letu 2005 je bilo razmerje obrnjeno. Izpad števila domačih gostov ni bil v celoti nadomeščen z obiskom tujih gostov, predvsem zaradi skromne promocije, ki je zavod TNP zaradi omejenih sredstev ni izvajal v zadostni meri.

Na drugi strani je število nočitev v prenočitvenih zmogljivostih Doma Trenta in Hiše Trenta iz leta v leto naraščalo.

Graf 2: Število nočitev v Domu Trenta in Hiši Trenta v letih 1996 do 2005

Zaradi velike oddaljenosti (iz kateregakoli kraja v Sloveniji razen bližnje okolice) je največja ovira za organiziran obisk Doma Trenta prevelika oddaljenost in slaba dostopnost za avtobuse (gorska prelaza Vršič in Predel, neprijazna cesta po dolini Soče in Idrijce). Veliko primerneje je načrtovati središča za obisk organiziranih skupin ob avtocestnem križu, npr. na Bledu. Dom Trenta bo ostal postajališče za stacionarne goste Posočja in Kranjske Gore in tranzitne goste, ki uporabljajo cesto Kranjska Gora–Bovec. Predvsem pa ima zaradi nastanitvenih zmogljivosti veliko možnosti razvijanja večdnevni programov za organizirane skupine in tudi posamezne obiskovalce (družine). Program razvoja Doma Trenta je v pripravi.

Dom Trenta na Logu v Trenti

4 MREŽA INFORMACIJSKIH SREDIŠČ, POSTAJ IN TOČK V TNP

4.1 Opremljanje in urejanje parka za obiskovalce

Pri načrtovanju usmerjanja obiskovalcev sledimo splošnim ciljem narodnega parka in razvojni strategiji parka. Dejstvo je, da so nekatera območja ali prostorsko manjše enote (posamezne naravne vrednote, objekti kulturne dediščine, razgledne točke ipd.) za ljudi bolj zanimive od drugih, pa naj bodo na zavarovanih območjih ali zunaj njih. Obisk teh lokacij je pogostejši in številčnejši – ponekod že od nekdaj, drugod v zadnjih letih, ko se pomen obiskovanja parka, turizma in gibanja v naravi povečuje. Te t. i. »vroče točke« je težko ali nemogoče izolirati od obiskovalcev in jih prepustiti strogemu varstvu. Bolje je aktivno urediti posamezne lokacije in usmerjati obiskovalce. S tem tisto, kar je občutljivejše ali vrednejše, lažje varujemo in obenem nadziramo število obiskovalcev na določenem območju.

Učinkovito varovanje ter obenem zagotavljanje potreb obiskovalcev je možno z dobro urejeno parkovno infrastrukturo na terenu, v virtualnem svetu so nam v pomoč spletne strani, sicer pa opisi v vodnikih, članki, zloženske ipd. Veliko pa k usmerjanju in informiranju lahko pripomorejo tudi parkovni uslužbenci.

Urejanje parka za obiskovalce ima več ravni:

1. informacijska središča, postaje in točke
2. opremljanje na terenu
3. literatura
4. internetne strani
5. vodeni izleti

Vse ravni so med seboj povezane in pomenijo možnost doživetega, informativnega in poučnega spoznavanja zavarovanega območja.

Gradivo Mreža informacijskih mest v TNP obravnava predvsem vsebino »informacijska središča, postaje in točke«, le delno tudi »opremljanje na terenu«.

Glede na velike razlike v intenzivnosti obiskovanja zavarovanega območja TNP po posameznih območjih (glej poglavje 1.2) oziroma vstopnih mestih in glede na različno razvitost turističnih krajev v okolici parka ter njihovo dostopnost so predvidene tri ravni informacijskih mest:

Informacijska središča so večja informacijska mesta z zaposleno ekipo, ki skrbi za delovanje središča in organiziranje različnih dejavnosti. Praviloma so urejena tam, kjer je več drugih turističnih znamenitosti in je urejena infrastruktura, potrebna za delovanje središča.

Informacijske postaje so praviloma manjše od središč z urejeno stalno razstavo (ali z več razstavami) in s stalnim informatorjem-animatorjem. Postaje lahko upravljajo drugi ali TNP.

Informacijske točke so manjša informacijska mesta, kjer obiskovalci dobijo osnovne informacije o zavarovanem območju in informacije o posebnostih in ponudbi v bližnji okolici. Praviloma TNP ni upravitelj take informacijske točke.

Zaradi izrazite razgibanosti Julijskih Alp in s tem številnih vstopov na zavarovano območje (glej točko 1.2) je treba razviti enakomerno porazdeljeno mrežo mest, kjer obiskovalci dobijo potrebne informacije o parku. Cilj je doseči tako razdelitev informacijskih mest, da sleherni obiskovalec zavarovanega območja ali njegovih bližnjih krajev vsaj enkrat v času obiska naleti na eno izmed njih.

Pestra kulturna krajina in naravna dediščina, katerih pojavi izstopajo na posameznih območjih TNP, so vzrok za urejanje informacijskih mest, ki se razlikujejo po predstavljenih temah. Osrednje informacijsko središče na Bledu je idealno izhodišče za nadaljnje obiskovanje informacijskega središča v Trenti in drugih informacijskih mest v mreži. Treba je zgraditi sistem pošiljanja obiskovalca »od vrat do vrat«, na svojevrstno transversalo, kjer bo vsako od informacijskih mest posvečeno drugemu pojavu. Vsako informacijsko mesto mora obiskovalcu ponuditi nedvoumno sporočilo o naravi na zavarovanem območju, ravnanju v njem ali o bogati dediščini tega območja.

Še več, informacijske postaje morajo postati orodje za razvijanje parkovnega turizma, ki bo temeljil na usklajenem okoljskem, socialnem in gospodarskem razvoju. Tako bo poleg narave ohranjal tudi kulturno dediščino, ki je možna le z ohranjanjem prebivalstva oziroma zagotavljanjem tudi njihovega preživetja (izkušnje doline Trenta).

Informacijska mesta – središča, postaje ali točke – imajo prednostno informativno vlogo. Tej sledi predvsem izobraževalna, navsezadnje pa tudi gospodarska funkcija. Pri tem ni mišljeno razvijanje neloyalne konkurence, pač pa je informacijsko mesto medij in gibalo skladnega turističnega razvoja v parku in ob njem. Prav s to povezovalno vlogo in spodbujanjem drugih turističnih subjektov ter zasebnega interesa je informacijsko mesto lahko zgled javno-zasebnega partnerstva.

4.2 Informacijska središča, postaje in točke

4.2.1 INFORMACIJSKA SREDIŠČA

Informacijska središča so urejena na območjih z velikim številom obiskovalcev (v tranzitu ali stacionarnih) ob večjih prometnicah, lahko dostopna z urejeno komunalno in turistično infrastrukturo (parkirišča, voda, elektrika, odplake, možnost urejanja povečanega prometa, gostišča, hoteli ...). Pri odločanju o informacijskih središčih je najpomembnejša lokacija. Središča so izključno v upravljanju TNP.

Informacijsko središče ima razstavne prostore, kjer so predstavljene znamenitosti zavarovanega območja. Lahko je predstavljeno celotno zavarovano območje ali njegov del. Za središče skrbi ekipa zaposlenih, ki je zadolžena za upravljanje z informacijskim središčem, posredovanje informacij obiskovalcem, organiziranje in izvajanje vodenj po razstavnih prostorih in okolici, organiziranje in izvajanje izobraževalnih akcij za različne ciljne skupine in za ozaveščanje obiskovalcev zavarovanega območja. V središčih so urejene trgovine, ki ponujajo med drugim tudi lokalne izdelke (podpora lokalnemu prebivalstvu).

Zaradi velikega števila obiskovalcev informacijskih središč in njihovi želji po čim večjem in boljšem informiranju je smiselno in dobrodošlo sodelovanje z lokalnimi institucijami, ki delujejo v turizmu, s celotno turistično regijo Julijskih Alp ali celo z nacionalno organizacijo za promocijo turizma.

Predvideni sta dve informacijski središči:

4.2.1.1 Dom Trenta

Dom Trenta upravlja TNP. Središče je urejeno ob državni cesti Kranjska Gora–Bovec, ob glavni prometnici skozi zavarovano območje, ki vodi čez najvišji slovenski prelaz (1/4 vstopov v TNP v poletni sezoni– glej Sliko 1). Trenta je pomembno izhodišče za številne planinske ture, ki vodijo v osrčje TNP. Dom Trenta ima letno malo manj kot 20.000 obiskovalcev.

Zaradi velike oddaljenosti od mestnih središč Informacijsko središče v Trenti ni dovolj zanimivo za enodnevni obisk organiziranih skupin. Zaradi možnosti prenočevanja (53 ležišč v upravljanju TNP) je Dom Trenta poleg obiska razstavnih prostorov ponudilo programe za večdnevni obisk zavarovanega območja, ki vključujejo namestitev gostinske storitve (v bližnji okolici) in vodene dejavnosti. Vodeni programi so usmerjeni v spoznavanje pestrega živalskega sveta (v bližnji okolici so stanišča najpomembnejših živalskih vrst v Julijcih) in bogate etnološke dediščine doline Trenta (Soška pot). Zaradi pomanjkanja primernih gostinskih prostorov ima TNP namen urediti pomožni objekt z dodatnimi namestitvami, večjim večnamenskim prostorom (jedilnica, predavalnica, skupni prostor, prostor za animacije ...) in priročno kuhinjo ter razdelilnico hrane (pridobljeno

je gradbeno dovoljenje) in posodobiti ter dopolniti sedanje razstavne prostore, predvsem dela razstave o živi in neživi naravi.

Dom Trenta opravlja tudi funkcijo osrednjega turističnega informacijskega središča za dolino Trenta. Skupaj s Turističnim društvom Soča Trenta (skupni informacijski pult) v povezavi z LTO Bovec posredujejo obiskovalcem gornjega dela doline Soče vse potrebne informacije (namestitve, zanimivosti, prireditve ...).

4.2.1.2 Osrednje informacijsko središče na Bledu

PIC bo urejen v upravni stavbi TNP na Bledu. Bled predstavlja naravna vrata v Julijske Alpe z gorenjske strani. Vsi vhodi v zavarovano območje na Pokljuko in Bohinjsko dolino (več kot polovica – glej Sliko 1) so vezani na vhod skozi Blejska vrata. Je pogost cilj nedeljskih izletov in je eden od bolj znanih slovenskih turističnih krajev tudi v tujini. Bled je turistični kraj z največ nočitvami (poletna in zimska sezona skupaj) v Skupnosti Julijske Alpe. Ima idealno lego ob avtocestnem križu, in ko bo ta dokončan, bo Bled zlahka dostopen iz vseh urbanih središč v Sloveniji in sosednjih državah (Italije in Avstrije) v dobri uri vožnje. Zaradi bližine tromeje držav in s tem treh narodov s tremi jezikovnimi skupinami so izjemne možnosti za medkulturno sodelovanje. Ureditev PIC-a na Bledu poteka v dveh fazah: Mali PIC (2006) in PIC Bled (2008).

Malo začasno infosredišče TNP na Bledu (v letu 2006): V začasnem infosredišču bodo predstavljeni značilni ekosistemi v Alpah z vzporedno predstavitvijo dejavnosti v njih. Urejena bo večnamenska učilnica – predavalnica in opazovalnica na strehi nad podijem ter trgovinica.

Veliko informacijsko središče, PIC Bled: Nekatere vsebine bodo prenesene iz malega PIC-a. Predstavljena bo narava in kulturna dediščina v TNP s poudarkom na Gorenjski, vendar ne izključno. Velik poudarek delovanja PIC-a bo na izobraževanju. Predstavitev bo nekonvencionalna, z uporabo sodobnih tehničnih rešitev, modularna zaradi enostavnejše nadgradnje in spreminjanja. PIC bo centralno organizacijsko središče mreže informacijskih mest v TNP.

4.2.2 INFORMACIJSKE POSTAJE

Lokacije informacijskih postaj morajo slediti turističnemu toku v posameznih krajih. To velja predvsem za območja, kjer so turisti že tako ali tako prisotni in kjer osnovna turistična infrastruktura že obstaja. Le v primerih, kjer območje še ni turistično razvito (park pa si razvoja želi), kjer ni infrastrukture, lahko lociramo postaje na novo (tak primer je Pocarjeva domačija v Radovni).

Informacijske postaje imajo postavljeno manjšo ali večjo razstavo s predstavitvijo bližnjih znamenitosti in pojavov, ki so pomembni za ponudbo na območju in v manjšem delu tudi splošno predstavitev zavarovanega območja. Postaje so lahko sezonske ali odprte vse leto. Za informacijsko postajo skrbi interpretator-informator ali več oseb, zaposlenih v TNP (stalno, sezonsko, študentski servis). Zaposleni so zadolženi za informiranje, vodenje in usmerjanje obiskovalcev. V okviru možnosti organizirajo in izvajajo vodenja po razstavi in bližnji okolici. V informacijskih postajah so po možnosti urejene manjše trgovine, ki imajo enako vlogo kot trgovine v informacijskih središčih.

Informacijske postaje je zelo smiselno združevati z drugimi oziroma že obstoječimi točkami, ki so namenjene obisku in informiranju obiskovalcev ter jih upravljajo druge organizacije (TIC-i, zbirke, muzeji ...).

Predvidene so naslednje informacijske postaje:

4.2.2.1 Pocarjeva domačija

Pocarjeva domačija je obstoječa postaja v upravljanju TNP. Stanovanjska hiša in gospodarsko poslopje sta spomeniško urejena in muzejsko opremljena. Dokumentirani so življenje in delo ter stavbna dediščina doline Radovne. V obnovljenem gospodarskem posloppju je poleg večjih razstavnih eksponatov urejen razstavni prostor s predstavitvijo TNP in prostor za prireditve.

V Pocarjevi domačiji TNP letno beleži nekaj več kot 3000 obiskovalcev. Odprta je od 25. junija do 15. septembra v petkih, sobotah, nedeljah in praznikih, za najavljene skupine je ob predhodni najavi odprta kadarkoli.

Ob vzpostavitvi mreže informacijskih mest in s tem večji promociji (predvsem zaradi bližine osrednjega PIC-a na Bledu in možnosti dopolnjevanja programov) bo treba poskrbeti, da bo v poletni sezoni odprta tudi med tednom.

4.2.2.2 Informacijska postaja v okviru Slovenskega planinskega muzeja

Triglavsko muzejsko zbirko upravlja Gorenjski muzej. TNP ima v okviru zbirke urejeno informacijsko točko (cca 20 m²). Letno zbirko obišče manj kot 2000 obiskovalcev.

Nova informacijska postaja je načrtovana v sklopu **Slovenskega planinskega muzeja**, ki je v nastajanju. Partnerji v projektu so PD Mojstrana – Dovje, Občina Kranjska Gora, PZS in TNP s svojo informacijsko postajo.

SPM bo postavljen ob cesti v dolino Vrat, ki je obiskana predvsem v poletnih mesecih. V dolino Vrat v sezoni vstopajo po oceni 3 % vseh obiskovalcev TNP.

Vsebine, predstavljene v SPM bodo imele poudarek na informiranju, vzgoji in izobraževanju obiskovalcev TNP, predvsem planincev. Tako bodo poleg ogleda razstavnih prostorov organizirani vzgojno-učni programi s poudarkom na šolskih skupinah (Šlajmerjev dom).

4.2.2.3 Arheopark Bohinjska Bistrica

LTO Bohinj in Občina Bohinj načrtujeta v Bohinjski Bistrici ureditev Arheoparka, z namenom predstavitve zgodovine človekovega udejstvovanja na območju Bohinja in Bohinjskih planin (železarstvo, fužinarstvo) in kulturno krajino območja. Ureditev postaje TNP v okviru Arheoparka, ob vhodu v TNP, je zelo primerna.

Sicer Bohinj sodi med najbolj obiskana območja parka. Velik del obiskovalcev prihaja v Bohinj zaradi posameznih zanimivosti in posebnosti (Bohinjsko jezero, slap Savica, Vogel, Fužinarske planine) in tudi zaradi zavarovanega območja TNP. Na območju Bohinja je treba urediti dobro informacijsko postajo in več informacijskih točk. Za zdaj je Arheopark edina primerna »ponudba« za ureditev informacijske postaje v Bohinjski dolini. Če informacijska postaja v okviru Arheoparka v Bohinjski Bistrici ne bo zadovoljevala potreb po zadostnem informiranju obiskovalcev, je v samem parku, v bližini Bohinjskega jezera, treba razmišljati o dodatni informacijski postaji. Kje, v kakšnem partnerstvu in v kakšnem obsegu, pa je v tem času težje določiti, saj so omejitve predvsem v finančnih zmožnostih.

4.2.2.4 Zelena hiša v Kobaridu,

projektno imenovana tudi, Informacijsko-komunikacijski center biosfernega območja Julijske Alpe. Kobarid je znan zgodovinski kraj z velikim številom dnevnih obiskovalcev (Kobariški muzej ima 60.000 obiskovalcev letno) tako iz Slovenije, kot iz tujine (dobra cestna povezava z Italijo in po dolini Soče). Stacionarni gosti so, predvsem v poletni sezoni, v bližnji okolici.

V prvi fazi (2006) bo urejena informacijska postaja (prtiličje) z manjšo razstavo o območju Natura 2000 v občini Kobarid in Bovec. V nadaljevanju je predvidena širitev razstavnih prostorov v dodatni dve nadstropji.

V sklopu Zelene hiše bo v letu 2006 urejen tudi TIC LTO Sotočje.

4.2.2.5 Informacijska postaja v Tolminu

Še ne obstaja, vendar jo je zaradi vse večje turistične razvitosti Tolmina z okoliškimi kraji treba urediti. Že pri analizi štetja vstopov na zavarovano območje, ki je v neposredni bližini Tolmina (Tolminska korita z vsemi pašnimi planinami v zaledju) je bil ugotovljen skupen delež vstopov skoraj 3 % (glej Sliko 1). Mimo Tolmina vodi glavna prometnica po dolini Soče in t. i. Keltika, ki povezuje mejni prehod Robič oziroma Gornje Posočje z osrednjo Slovenijo. Tolminska je znana po zelo prijetni klimi, bogati kulturnozgodovinski dediščini in še živih pašnih planinah z bogato tradicijo pridelave sira. V Tolminu je tudi edino vzrejališče soške postrvi. To bi bile tudi teme za razstavo, ki bi bila urejena v okviru informacijske postaje.

V okviru informacijske postaje v Tolminu je treba reševati tudi Lokarjev hlev (možna informacijska točka) ob vstopu v Tolminska korita.

Informacijsko postajo TNP bi bilo smiselno urejati na mestih, kot je Tolminski muzej z 10.000 obiskovalci letno, ali v sklopu TIC LTO Sotočje.

4.2.2.6 Trdnjava Kluže (obstoječa informacijska točka TNP)

Trdnjava Kluže je v upravljanju Občine Bovec in leži ob vstopu v dolino Koritnice. V zadnjih letih je bila temeljito prenovljena in je postala pomembno kulturno zgodovinsko in prireditveno središče v Bovcu. Je zelo zanimiv zgodovinski objekt, v katerem je že postavljena razstava s splošno predstavitvijo TNP. Po dolini Koritnice je speljana pomembna prometnica, po kateri v vseh letnih časih, predvsem pa v poletnih mesecih, potuje veliko turistov. Na Predelu in v Klužah v TNP vstopa skoraj 14 % vseh obiskovalcev parka. Kluže imajo letno skoraj 10.000 obiskovalcev. V Trdnjavi je že urejen informacijski pult Občine Bovec oziroma LTO Bovec.

Možna tema predstavitve TNP z razstavo bi bila geologija in geomorfologija v TNP (Mangartski plaz, Kaninski podi s fenomenalnim visokogorskim kraškim svetom in kraškimi jamami).

4.2.3 INFORMACIJSKE TOČKE

Informacijske točke so lahko urejene kjerkoli na zavarovanem območju ali v njegovi bližnji okolici.

Predvidene so štiri vrste informacijskih točk:

- informacijske točke, ki jih »gostijo« drugi upravitelji, in točke v objektih TNP,
- informacijske točke zunaj območja TNP (samostojne ali v sodelovanju z drugimi upravitelji) – npr. Ljubljana, Letališče Brnik, informacijska središča drugih parkov,
- mobilna informacijska točka,
- informacijske točke na terenu in učne poti.

Opremljanje na terenu ima več ravni, v tej strategiji to področje omenjamo le kot smiselno dopolnitev informacijske mreže v okviru informacijskih točk in učnih poti. Splošno označevanje – meje, varstvena območja, splošne informacije, prepovedi oziroma pravila obnašanja, posamezne znamenitosti – ni predmet tega gradiva, čeprav ima po svoje vsaka najmanjša tabla svoj informacijski pomen.

Sistem informacijskih točk pri drugih upraviteljih bi lahko deloval na podlagi neke vrste »franšizinga«. Kdorkoli, ki bi želel imeti v svojih prostorih (poslovalnici, TIC-u, gostišču, turistični kmetiji ...) infotočko TNP, mora od uprave dobiti dovoljenje in **podpisati dogovor o upravljanju informacijske točke**, v katerem so navedena vsa pravila delovanja informacijske točke. Dogovor mora vsebovati določbe o obveznostih obeh partnerjev. TNP mora zagotoviti primerno označitev točke, upravljavca točke zalagati z gradivom (brezplačnim propagandnim gradivom in prodajnimi izdelki, če gre tudi za prodajo), medtem ko mora upravitelj informacijske točke zagotoviti primerno posredovanje informacij o zavarovanem območju (ne promovirati, organizirati in prodajati storitve in servise, ki so v nasprotju z upravljavskimi cilji zavarovanega območja), zagotoviti pravilno uporabo imena Triglavski narodni park in zagotoviti dostojno urejen prostor, kjer se nahaja informacijska točka. Informacijske točke so lahko urejene trajno ali za omejen čas. V vsakem primeru je treba dogovor obnoviti vsako tretje leto.

Nekaj informacijskih točk v TNP že obstaja. Gostovanje informacijske točke je za upravljavce zelo zanimivo zaradi promocije (mreža informacijskih mest). Za TNP so informacijske točke zanimive zaradi povečane dostopnosti informacij za vse obiskovalce parka, tudi zunaj delovnega časa informacijskih središč in postaj, ter predvsem dostopnosti na številnih, tudi odmaknjenih krajih. TNP si z informacijskimi točkami širi svojo prodajno mrežo.

Danes obstajajo oziroma se urejajo naslednje informacijske točke:

- SEDEŽ LTO BOHINJ – delujoča,
- PLANINA MANGART – delujoča,
- TIC LTO Bovec – delujoča,
- VOJAŠNICA POKLJUKA – delujoča (postavljena manjša razstava),
- FRONČEVA DOMAČIJA, LEPENA 5 – zagotovljen prostor, ki še ni opremljen v informacijsko točko,
- HLEV PRED VSTOPOM V TOLMINSKA KORITA – objekt v lasti TNP, potreben obnove,

- PISARNA TD LOG POD MANGARTOM, informacijsko točko urejajo,
- INFORMACIJSKA TOČKA V BOHINJU, načrtovana v okviru pisarne TNP,
- NARAVOSLOVNA UČILNICA V OŠ DUŠANA MUNIHA na Mostu na Soči.

Zelo smiselno bi bilo postaviti informacijske točke TNP v vse planinske postojanke, ki se nahajajo v TNP in v njegovi neposredni bližini.

Informacijske točke zunaj območja TNP

Glede na prepoznavnost Slovenije po Julijskih Alpah in Triglavskem narodnem parku in glede na splošno visoko vrednotenje TNP v javnosti, še posebej pa na visoko vrednost parka kot turističnega produkta in privlačne destinacije je pri postavitvi mreže informacijskih točk treba razmišljati tudi o takih točkah zunaj območja TNP. Primerne so splošno znane lokacije različnih turistično-informativnih središč in t. i. mesta gostitve prebivalcev ali obiskovalcev.

Prednostno bi glede informacijskih točk TNP zunaj parka morali razmišljati o Ljubljani, Letališču Brnik in o predstavitvi TNP v informacijskih središčih drugih slovenskih zavarovanih območij.

Mobilna info-točka

Delovala bi v prirejenem vozilu (avtodomu).

Ciljna skupina so predvsem lokalni prebivalci. Programi, ki jih bomo pripravili v povezavi s to infotočko, so namenjeni:

- splošnemu in rednemu predstavljanju Triglavskega narodnega parka kot naravnega in kulturnega pojava (redno dvakrat na teden po krajih v okolici – in tudi drugod po Sloveniji),
- stalni prisotnosti in odprtosti (vsaj trikrat v tednu) pred infosrediščem TNP na Bledu in/ali v Trenti,
- prisotnosti na prireditvah zainteresiranih društev, npr. celo popoldne pred večerno predstavo gledališča, koncertom ...,
- možnosti dodatnih predstavitev društev in drugih sorodnih nevladnih ustanov in
- splošni promociji na predstavitvah in sejmih, tudi v tujini.

Predvidene so naslednje vsebine:

- notranja razstava v prirejenem vozilu,
- prenosne razstave, ki jih lahko postavimo tudi pred vozilo (pod baldahin ali na prosto),
- digitalna knjižnica z vsebinami s področij, povezanih s TNP,
- dostop do interneta po satelitu,
- prezentacije, prilagojene mobilni enoti.

Informacijske točke na terenu in učne poti ureja in opremlja TNP in so sestavni del mreže informacijskih središč, postaj in točk v parku. Cilji in pomeni informacijskih točk ter parkovnih poti so predvsem:

- povezovanje več naravnih vrednot oziroma objektov kulturne dediščine v celoto,
- usmerjanje obiskovalcev in posreden prispevek k ohranitvi narave,
- predstavitev vrednot/objektov in splošnih parkovnih usmeritev,
- dodatna ponudba v prostoru (npr. za turizem).

Informacijske točke in poti se nahajajo:

- kjer je potreba (pogost, številčen obisk),
- kjer je večja gostota naravnih vrednot oziroma objektov kulturne dediščine,
- zunaj občutljivih območij (rezervati, areali divjadi, poudarjenost ekološke funkcije gozdov),
- na (lahko) dostopnih mestih (bližina cest),
- na predhodno urejenih mestih,
- v bližini dodatne ponudbe (parkirišče, sanitarije, gostišče ...).

Informacijske točke na terenu in parkovne poti TNP bi glede na njihovo dolžino in obseg lahko razdelili v tri skupine:

- informacijske točke na eni lokaciji,
- širše informacijske točke ali krajše učne oziroma naravoslovne poti,
- prave parkovne poti.

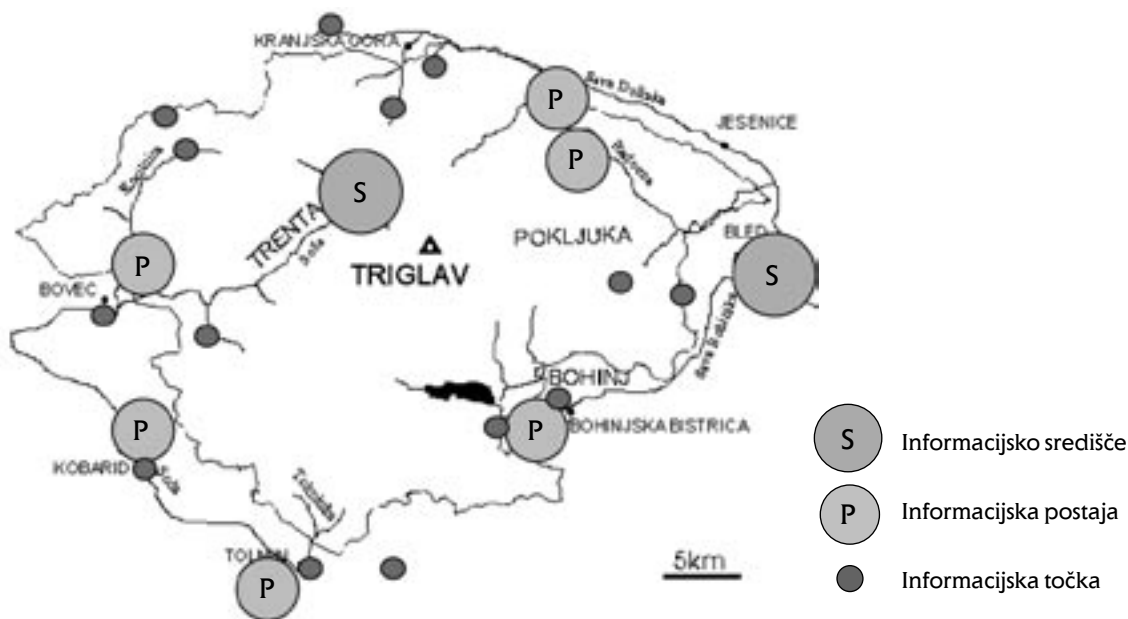
Informacijske točke »na lokaciji« so opremljene vsaj z dvema ali več informacijskimi oznakami – praviloma informacijskimi pojasnjevalnimi tablamami – in ne sodijo v sklop parkovnih poti. V parku imamo trenutno take informacijske točke na Starem Tamarju pod Vršičem, na kopišču v Martuljku, nasproti cerkvice sv. Janeza ob Bohinjskem jezeru in pri trdnjavi Kluže. Načrtujemo pa jih še na Mrzlem Studencu na Pokljuki, pod slapom Savica v Bohinju, na planini Polog na Tolminskem, na razgledni točki na Šupci na trentarski strani Vršiča in na Mangartski planini.

Širše informacijske točke ali krajše učne oziroma naravoslovne poti se praviloma nanašajo na en, prostorsko manjši naravni pojav – naravno vrednoto. Ta je med krajšim sprehodom predstavljena z več informacijskimi objekti (tablamami, stebrički, mostički...), ali pa so informacijske table le na začetku in koncu odseka poti, kjer je zanimivost. V to skupino štejemo Zelence, barje Goreljek, ki je sicer tudi del Pokljuške poti, Korita Mostnice v Bohinju, Korita Tolminke in Zadlaščice, Pokljuška soteska, Pot naravne in kulturne dediščine v Radovni.

Parkovne poti so najdaljše in v primerjavi s krajšimi ponujajo več – predvsem glede doživljanja narave in kulturne krajine in tudi za rekreacijo. Sicer pa tako krajše učne oziroma naravoslovne kot prave parkovne poti zadoščajo splošnim ciljem poti (povezovanje več naravnih vrednot oziroma objektov kulturne dediščine v celoto, usmerjanje obiskovalcev in posredno prispevanje k ohranitvi narave, predstavitev vrednot/objektov in splošnih parkovnih usmeritev, dodatna ponudba v prostoru). Prave parkovne poti TNP so: Soška pot, Naravoslovna učna pot Vrata, Pokljuška pot in Kolesarska pot Radovna. V prihodnosti ne načrtujemo velikega razmaha obstoječe mreže poti z izjemo Bohinja in Tolminske, ki si še zaslužita imeti pravo parkovno pot.

Podobna mesta, ki imajo vlogo informiranja obiskovalcev, so urejene in opremljene učne poti; Soška pot, pot v Vrata in Pokljuška pot ter kolesarska pot v Radovno. Program nastajanja Informacijskih točk na terenu ni predmet te strategije.

Slika 3: Razporeditev informacijskih središč, postaj in točk ter učnih in kolesarskih poti v TNP

5 FINANČNI IN ČASOVNI OKVIR

Strategija urejanja informacijskih središč, postaj in točk v TNP je narejena za obdobje 10 let, do leta 2015. Po tem obdobju bo treba strategijo ponovno preveriti in obnoviti. Finančni in časovni okvir sta narejena na predpostavki, da ne bo korenitih sprememb pri financiranju TNP iz državnega proračuna. Velik del potrebnih sredstev za urejanje v strategiji predvidenih informacijskih mest je pričakovati iz sredstev EU in nacionalnih sredstev, na podlagi kandidiranja na razpise.

Tabela 3: Akcijski plan za uresničevanje strategije

Informacijsko mesto	Opis dejavnosti	Partnerji	Čas izvedbe	Ocena skupnih stroškov investicije
Dom Trenta	Dopolnitev in posodobitev obstoječih razstav		2007–2008	20 mio. SIT
Dom Trenta	Ureditev pomožnega objekta	Ponudnik gostinskih storitev	2009–2011	120 mio. SIT
PIC Bled	Ureditev in oprema		2008	1.000 mio. SIT
Mojstrana	Ureditev postaje	Občina Kranjska Gora, PZS, PD Mojstrana	2007–2008	5 mio
Arheopark	Ureditev informacijske postaje	Občina Bohinj, LTO Bohinj	2009–2012	5 mio. SIT
Zelena hiša v Kobaridu	Ureditev infopulta in razstave v pritličju, I. faza	LTO Sotočje, Občina Kobarid in Tolmin	2006	5 mio. SIT
Zelena hiša v Kobaridu	Ureditev razstav in pisarn v dveh nadstropjih	LTO Sotočje, Občina Kobarid in Tolmin	2008–2010	7,2 mio. SIT
Infopostaja v Tolminu	Ureditev razstave in trgovinice	Tolminski muzej, LTO Sotočje	2010–2011	5 mio. SIT
Trdnjava Kluže	Ureditev razstave in oprema	Občina Bovec, LTO Bovec	2008–2009	5 mio. SIT
Infotočka v Bohinju	Ureditev točke v parkovni hiši – Bohinjki		2009	5 mio SIT
Informacijske točke	Označevanje točke, pano za brošure	Gostitelji točk	2007–2013 vsako leto 3–4	2–3 mio SIT letno

V tabeli so navedeni samo predvideni stroški ureditve posameznih informacijskih mest, in ne tudi zelo pomembni stroški delovanja ter morebitnih soudeležb partnerjev.

Največji investiciji v obe informacijski središči bosta imeli pomemben odsev tudi v povečanju lastne dejavnosti Javnega zavoda TNP. Kljub temu pa je treba vedeti, da tovrstne ustanove niso profitne in se pridobitna ter javna dejavnost tako prepletata, da ju ni mogoče ločiti in ovrednotiti. Poleg tega je težko ovrednotiti multiplikativne učinke tovrstnih investicij v njihovih okoljih, lahko pa zagotovo trdimo, da so znatni in s tem zelo pomembni. Neposredni in posredni učinki so obravnavani v investicijskih programih posameznih investicij.

Večjo javno in manj profitno funkcijo moramo pripisati informacijskim postajam in točkam. Investicije v postaje in točke niso tako velike kot središča, ker predvidevajo njihovo urejanje v prostorih partnerjev (drugih upravljavcev), ki so za partnerski odnos stimulirani predvsem zaradi promocijskega učinka postavitve informacijskega mesta v njihovo »hišo«.

Informacijske postaje bodo predstavljale veliko finančno obremenitev zavoda TNP predvsem v postavkah zaposleni in stroški delovanja (materialni stroški, morebitne najemnine ...). Deloma

bodo omenjeni stroški pokriti s prodajo publikacij TNP in drugih prodajnih izdelkov v manjših trgovinah (kjer bo to možno urediti), deloma pa s turističnih prodajo produktov parkovnega turizma (strokovna vodenja, predavanja, animacije ...), ki jih bodo izvajala središča ali druge službe zavoda.

Tipske informacijske tablice TNP

6 | SKLEP

Za učinkovito informiranje obiskovalcev parka, predvsem zaradi razgibanosti območja, številnih vstopnih mest in velikih razlik v intenzivnosti vstopov v zavarovano območje, je strategija razvijanja mreže informacijskih mest nujna.

Uresničitev akcijskega plana je sicer odvisna tudi od zunanjih dejavnikov, kot so spremembe o načinu financiranja JZ TNP, bistvene spremembe v infrastrukturi območja (predor pod Predelom, Vršičem ...), morebitne spremembe meja zavarovanega območja ob sprejemanju novega zakona o TNP. V primeru naštetih ali drugih večjih sprememb, ki bi vplivale na obisk zavarovanega območja, je treba strategijo prilagoditi novonastalim razmeram. Strategija, ki jo mora potrditi Svet JZ TNP, je podlaga za izvedbo mreže informacijskih mest za obdobje do leta 2015. Strategija je lahko tudi del upravljalvskega načrta JZ TNP.

Pri izhodiščih strategije smo se sicer osredotočili na obiskovalce parka in smo pri analizah pustili prebivalce nekoliko ob strani, vendar ni interpretacija narave lokalnemu prebivalstvu nič manj pomembna. Tudi zato smo v strategiji sledili cilju, ki je bil postavljen že v izhodiščih za upravljalvski načrt, postaviti informacijske postaje v vse občine oziroma večje kraje v okolici TNP. V vseh skupinah obiskovalcev Julijskih Alp sta na prvih mestih najljubših dejavnosti spoznavanje navad in običajev lokalnega prebivalstva ter kultura (glej poglavje 2.1). Prepletanje slednjih dejavnosti z varstvom narave je velika priložnost za oblikovanje primernih programov za obiskovalce tega območja. Nedvomno je pri tem še veliko neizkoriščenih možnosti. Vsa informacijska mesta v TNP bodo imela pomembno nalogo združevanja »ponudbe« zavarovanega območja, ki je v bistvu velik turistični potencial, in vključevanje lokalnih in širših kulturnih prvin.

V poglavju, kjer sta opredeljena finančni in časovni okvir, niso zajeti stroški delovanja postaj, temveč samo investicijski stroški za njihovo ureditev in opremo. Za delovanje postaj je potreben kakovosten kader, ki pa bo v več primerih samo sezonski in za določen čas, vendar bo poglobljen strošek delovanja središč in postaj. V prihodnosti bi bilo smiselno razmišljati tudi o angažiranju neke vrste prostovoljnih interpretatorjev- informatorjev (npr. upokojeenci, ki bi bili radi še koristni), kar je praksa v nekaterih evropskih deželah.

Nastajanju mreže informacijskih točk bo moral slediti sistem označevanja in usmerjanja obiskovalcev, ki bo imel dve ravni: notranjo raven, ki bo temeljila na pošiljanju obiskovalcev »od vrat do vrat«, in zunanjo, ki bo opozarjala tranzitne obiskovalce, da so na zavarovanem območju. Obe ravni označevanja bosta morali izhajati iz novoizdelane celostne podobe TNP.

